

Vihar Béla köszöntése

Öszinte szívvel és barátsággal köszöntjük mi is Vihar Bélát, aki 70. éve körül nagy alkotókedvvel és energiával, sokszor megpróbált, de töretlen hittel teremt meg költészetének új — talán legértékesebb, legmaradandóbb — műveit. Köszöntjük Öt, aki a „hegyek karján, méla csecsszopóként ósálomban bóbiskoló” századeleji Szécsényt is szülőföldjének tekinti, és olyannyira mélyen élnek benne az ide kötődő gyermekkori élmények, hogy akár részletes lírai önéletrajzát is összeállíthatnánk verseinek és a rádióhallgatók számára is emlékezetes, Malom utca című hangjátékának motívumaiból.

Ez a kötődés és ragaszkodás az 1960-as évek fordulóján váltott ki először igazán figyelmes érdeklődést Nógrád megyében, amikor oly sok emlékezetes találkozó és a Palócföldben rendszeresen megjelenő verseiből az olvasók megismerhették Vihar Béla gazdag költői munkásságát. Mindezekkel igazolva mondhatjuk, hogy 1965-ben a Nógrád megyei Tanács megyénk kulturális életében valóságosan érzékelhető hasznos jelenlétét ismerte el, kitüntetve őt a Madách-emlékplakettel.

Születésének évfordulóján Vihar Béla messzehangzó választ kapott a „szülőföldjeihez” intézett kérdésére: „elfogadtok-e fiatoknak engem, / létem dajkáló falvak, városok?” Ünneplése, magas kitüntetése bizonyítja, hogy nem egy-egy tájék számon tartott fia csupán, hanem az egész hazáé — és persze a magyar költészeté is.

(K. N.)

Profán prédikáció

S minthogy lehetőségeink szerint kiki felelős
a korért, amelyben élnie adatott,
egyben valamennyien esendők is vagyunk,
és indulatainkkal olykor sebeket osztunk,
így növelve a Földön a sérelmek seregét,
s ezzel elsőtül saját arcunkba sújtunk,
elveszítvén a jogot a sugárhimes Napra,
a madarak ívelő röptére,
a gyöngyöző patakok gyönyörére:
legyen tehát bennünk kellő erő, illendő
tisztá bátorság s emberi méltóság
kimondanunk: bocsássatok meg,
hogy magunknak is megbocsáthassunk!
Mert nem az a nagy, ki konok és kemény
az ütésben.
Mert nem az a hatalmas, ki önszerelmét
szembeszegezi a világgal.
Mert az igazság alázata az énünket megvalósító
főlemelkedés.
Lásd, gőgje kupacán, mint ágaskodik
a zsugorodó törpe,
amaz meg földig hajol,
és homloka a csillagokhoz ér fel.

Vázlat egy önarcképhez

Ki lépteit a csillagokhoz méri,
habár tudja, hogy soha el nem éri:
tervezvén sorsom, így adassék meg nékem,
elődök, ősök lábnyomát elérnem,
hogy alkonyatba hajló életem,
elégtelem hajnala legyen.

A költő Egy katona megy a hóban című kötetéből. Új versek.
(Szépirodalmi, 1978)

Laczkó Pál

Rovancs

A fogalmak elégtelensége. Mert első megközelítésben: restség. Ez az, ami kimondatik. Holott inkább fölöslegesség és elnapolhatóság (örök időkre). Bár a kettő összege — valakiről lévén szó — mégis: lustaság. Valójában $1+1=3$. Azaz a kimondott szó ritkán hüvelykezi ki két jelenség összegét, mert kettőre teszi a végeredményt. Formállogika.

Mégis: a fentiek elfogadhatatlansága: felesleges komplikáció egy fássufni takarításához. Ugyanis egyszerűen neki kell fogni. De miért? Praktikus célból? Ha bármit is nem találna, még mindig hamarabb előkerítheti, mint amennyi idő alatt rendbe rakja a szükséges és fölösleges kacsákat. Tehát a szépérvék merőben elvont szempontjai alapján? Ebben azért már lenne némi rigorozitás, ami, ugye, mégiscsak nevetséges.

Ám ha a gyerek kéri, az más. Nála a dolgoknak még lelke van. Mi több, a „dolgok” kifejezést sem érti. A „fölsleges kacsatok” pedig teljesen felkészületlenül érne. A „fölsleges” helyébe nála a „lelkes” lép. Kacsatok helyett „lényt” mondhatunk. (Együtt: lelkes lény.) Vannak azonban pillanatok, amikor a gyermeki misztérium emléke nála is (kérdés persze, hogy másnál is) átdereng a felnőttévek kódén. Számára ez már mindössze a „dolgok logikájának megértése”. Ösztönzésnek persze elég.

Nekilát tehát. Pedagógia: vonjuk be a gyerekeket is.

Idill: apa és gyermeke együtt közös munkában.

Felbomló kép: a gyermek ráun. Még őszinte ember, tehát ürügy nélkül távozni akar.

Pedagógia: neveljük kitartásra a gyermeket. Ám az apa-pedagógus nevelési elvei megfogalmazatlanul elúsznak, mint éjszaka vonuló láthatatlan vadkacsa-ék. Mert mielőtt bárminemű elv is szóalakat nyerne, kezébe akad egy jutazsák. (A gyermek eközben el.) Nem kell megerőltetnie az emlékezetét. Pontosan tudja, miféle zsákot talált. A megszokás kényszeréből fogalmazunk így, hogy a zsákról tudja, miféle. Valójában ennek a tudásnak a zsákhhoz semmi köze. Ahhoz is kevés, ami a zsákban van. Ugyanis fogalma sincs róla, mi mindent tartalmaz. Arról igen, hogy azok a kacsatok vannak benne, amik a gyerek révén kerültek át hozzájuk a volt szomszédoktól. (A „volt” magyarázata: egy éve, hogy a férjet — rövid időn belül — követte a feleség is. Bár magtalan, ám — az elhalálozás szoros rendjéből is láthatóan — mintaszerű házasság volt.)

Lényegében tehát a zsákról való tudását olyan üresnek mondhatjuk, mint egy krumplicsák nélküli krumplicsákot. Ám ez az üresség most köbcentiméterről köbcentiméterre ellenállhatatlanul kitöltődik valami sajátosan ködszerű anyaggal. Az egyszerűség kedvéért nevezzük sejtelemnek. S a laza halmazállapotú anyag (-sejtelem) elegendő volt ahhoz, hogy a jutazsák önmagában is jelentést kapjon. Már olyannak tűnt, mintha egy (kettő?) Vő: fentiek) élet elhagyott, levedlett burka lenne.

A sejtelem pedig máris kicsapódott mint tudás, amiként a hajnali köd a szemetes kukákra. A körülmények ismeretében nincs együtt sehol a világon annyi tárgy és semmi egyéb szóba-jöhető valami, mint ebben a zsákban, amiből a két elhunyt pontosabban rekonstruálható lenne. A merőben mozaikjáték-jellegű feladat megoldását már csak azért is fontosnak tartotta, mert váratlanul ráébredt, hogy mindkettőjük arcát elfelejtette.

Kinyitotta a zsák száját és belenyúlt. Sorra számba vette a leleteket, amiként egy leltárnál teszik: — csontszerű, leszakadt könyvfedél, cím: Az én kortársaim, írta Mikszáth Kálmán; Az Újság ajándéka előfizetőinek: a betűk mögött a szecsesszió omlatag anyala, azaz: a Haza allegóriája, magyar zászlóval a vállán, kezében a magyar korona, dicsfénye nem sugarasan terjed tova, hanem körkörösén, ahogy a rádióhullámokat ábrázoljuk; — tépés Tolnai Világlexikonából: Afrika politikai térképétől az Agancsokig; — Outdoor Life 1968. novemberi száma; — imaröplap, felirata: Hit! Remény! Szeretet!; — néhány imakönyvből való szentkép; — tankönyvek: Tanítók tanácsadója, 1936., Szántás, vetés, népiskolai tankönyv, 1940., Pedagógus Továbbképzés: lélektan, pedagógia (rajta felirat: Jó tanulással építjük hazánkat), Egyetemes történelem, 1959.; — egy teljesen üres regiszteres fü-

zet; — Imafüzet gyermekek részére; — Kodály Zoltán: Bicinia Hungarica, első és harmadik füzet; — Egyházi énekek, kiadja: Az angol kisasszonyok budapesti Sancta Mária intézete; — Imakönyvek, „Gimn. és Tan. növendék” megjelöléssel a név alatt, kötetenként más-más évfolyam és osztály feltüntetésével; az imakönyv a művelt katolikus közönség számára a tulajdonos feltüntetése nélkül; — jegyzetfüzet keménytáblája és spirálja, lapok nélkül; — Magyar levelező, a Magyar Élet kiadása, 1944; — légitáborítékok Kanadából, levek nélkül; — a Szénbányászati Tröszt 1963. évi bérszabályzata; — A pedagógusok bérezése, kiadja a Pedagógusok Szakszervezete; — Érdekes Újság 1916. május 2.-i száma a harmadik 3000 koronás harctéri fotópályázat képeivel; — cetlin: tanuló 69 fő + nevelő 12 fő + vendég 10 fő = 91 fő. A vacsora ára: 12,50. A vacsora áll 2 db bécsi szeletből, burgonyából, savanyúságból, kenyérből, 1 db tésztából, gyerekeknek 1 bambi. A nevelők és a vendégek részére nem bambit, hanem 1 üveg sört vagy pár liter bort szeretnénk, amire még 100 Ft-ot beszédünk. Ha a végösszeget elosztom 69 részre, mivel 69 tanuló van, úgy alakul ki az egy főre eső fizetés; — családi fénykép, hátlapján: Elbl és Pietsch, József Főherceg őcsász. és kir. fensége udv. fényképésze, Budapest II. ker. Fő-utca 18.; — Gyöngyvirág, 92 magyar népdal; — szakmányadási lap-tömb üres hátoldalán az 1960/61 és 1961/62 tanév tantestületi értekezleteinek jegyzete; — hiányos lapú jegyzet-tömb, írás csak két oldalon: az első szöveg fogalmazványvázlat: „Értesítem, hogy az üdülésre való beosztásomat a legnagyobb sajnálatomra nem tudom igénybe venni, mert családi körülményeim úgy alakultak, hogy jelenleg nem utazhatom el. Nagyon köszönöm a Járási Bizottság irántam tanúsított jóindulatát és kérem, hogy azt a jövőre is fenntartani szíveskedjenek. Elvtársi üdvözlettel 1954. máj. 22.; a második szöveg: „Franckos tészta, 25 dkg liszt, 25 dkg cukor, 5 dkg zsír, 1 egész tojás, 1 sütőpor, 1/4 liter tej, 1 kocka Franck. Kávékrem — fél óráig keverni”; — levél: „Külüzem T. cím: Értesítem, hogy üzemünknel betöltött mérlegkezelői állása alól a nyugdíjkorhatár elérése miatt felmentem, egyben munkaviszonyát megszüntetem.”; — Feszthy Árpád körképe után Magyarok bejövetele, részlet; — szemléltető táblák összegöngyölve: Magyarország címere (Kis címer); — Magyar Korona országainak egyesített címere (Közép címer); —

Váratlanul a zsák aljára ért. Keze nem talált semmi kiemelendőt. Körülnézett, mintha játékból eszmélne. Szétszórtság és rendezetlenség. Személytelenség és szervetlen illeszkedés. Csend. A megrendülésre várt. Az elhunytak felsejlésére a tárgyakból. A rendezetlen kupac hosszabb idő után sem öltött megrendítő gyászkukszínt. Azért a dolgok lassan mégis éledeztek. Egyiktől a másikig, árnyékok lopakodó vonulása sejlett föl.

Aztán egy hang elugrasztja az óvatos készülődést:

— Haladtatok valamire? Ó, hát semmit sem végeztetek? Nagyobb a felfordulás, mint eddig volt! A gyerek...?

— Ift hagyott. Elunta. — Te meg...? — Látod.

— Történt valami? — Miből gondolod?

Mielőtt válaszolt volna, a férfira nézett. Buta érzés volt. Úgy tűnt, mintha a kuporgó alak egy lett volna a limlomok közül.

— Gyere már be, holnap is nap lesz — nyújtotta végül a kezét, hogy fölsegítse.

— Nem válaszoltál. Miből gondolod, hogy történt valami? Miből?

Némi szorongással nézett a férfire, akinek valószínűtlenül kitégultak a pupillái.

— Nem is tudom. A számra jött.

A férfi nem szólt rá semmit. Képeslapokat hagyott kicsorogni a kezéből, majd mégis azt mondta:

— Különben mindegy. Kerítsd elő a gyereket. Majd én is megyek

Egyedül maradt. Ahogy az őszi est laza szürkülete körülpályálta, s a tárgyak elvesztették szigorú körvonalukat és kitégultak, egymásbafolytak, saját magát is úgy érezte, hogy elegyedik a tárgyak híg levével. Drámaiatlan keveredés volt ez. A végeredményt és az arányokat nem érezte.

Elzsibbadt a lába. Felállt, megmoncsolta. Arra gondolt, hogy még meg kell fürdetnie a gyereket. Amint behúzta a fászfűni ajtaját, úgy tűnt, a tárgyak meg sem várják, hogy kitegye a lábát, megmoccantak, hogy szétmásszanak. Hogy önmagukban legyenek.

Banos János

Anyám a szívemet

Anyám a szívemet imádkozza
engesztelné istenét a bűnért
mit el se követtem
Anyám a háborút csak
magáról tudja
s szempillám fájdtja napját
mikor ajtót nyit nekem
Anyám tudja hogy meghalok
de attól retteg hogy meg is haltam:
kapituláltattam az istent

Ketykó István

Rég elrobogott már

Radnai Juditnak

Egy cipőben járunk —
nem rág még
húsunkban
a rák
kötél sem feszül
még nyakunkra...
miért
pályvázza a félelem
testünket
az éj oszlopaihoz...?
várunk
a sosem érkező
szerelvényre,
mely
rég elrobogott már
álmaink
végtelen mező felé...

Nem figyeltünk

Csókjaink lekozmultak
szerelmünk edényében —
miért nem figyeltünk
jobban a lángra...?
Látod, most dörzsölhetjük
fényesre napjainkat
VIM-szagú szavainkkal...!

Lelkes Miklós

Erdő

Sütött a gyíkarany zöld
nagy fák között, magas
létrát dobott az égnek
riadt fácánkakas,

de visszahullt a létra.
Felhő kitűnt, csodás
hidak világa, kéken
áttetsző látomás.

A vadcserezsnye-ágon
egy szarka cserregett.
Nagy szemek mozdulását
figyelték csöpp szemek.

Sütött a gyíkarany zöld.
Megállt a pára, csönd,
majd láttam: ösvényt, tisztást,
átfog, ölel, előnt,

s árad tovább. Felettünk
fehérbe tűnt az ég
s lassan forgatta vissza
nagy mókuskerekét:

csigaházak kihulltak,
harangszó megrekedt,
a vadcserezsnye-ágon
új szarka cserregett,

sütött a gyíkarany zöld.
Nagy fák között, magas
hangon elkétkedett még
egy-két fácánkakas:

a hidak összekötnek?
látnak a nagy szemek
vagy bennük csak halálíg
felhúzott szerkezet?

s mikor húnynak a pillák
múltként marad-e más,
mint szépség? kék kötélánc?
áttetsző látomás?

Bezzeg János

Suhanc-dal

suhancos fejemre télből koronát
szerelemből hitből szívemre palástot
rúgtassanak a szavak az égre föl
hogy bámuljanak a glóriások

Tímár Máté

Szabadszombat

I.

A szabadszombat ádentje péntek délután, de már regge-
létől lazít.

Délután felugrott a Triolorhoz s felvállalt egy jövőheti
riportot. Azonnal meg is bánta, csak hogy nem nagyon válogat-
hatott. Ez van, öregem! Ő pedig külső, lassan veterán korú, a
sok huszas-harmincas aggastyán között könnyen a szemek fe-
hérjére sötétlik: Örüljön, ha kap! Tudni tud ugyan a vén lópofa,
valahogyan mégis a holtvágányon rozsdásodik, bár a könyvei a
szökőévek portájáról kiáltoznak egymásnak. Ilyenformán köny-
velik el, ezzel a záradékkal: Valami vajnak mégis csak kell lenni
a fején. S mivel a megfogalmazatlan gyanú utólérhetetlen, bizo-
nyíthatatlan és kivédhetetlen, mint az árnyék, tolakodóan követi,
hát felvállalta a baglyasaljai tudósítást, hogy a Triolor nógrádi
számának munkásmozgalmi tartalma is legyen, de lefelé a fel-
vonóban már meg is bánta, s utána irány a Kicsi presszó, epés
szájízét a sör keserűjébe oldani. Vigye el a más macskája, ez
bizony már a lelkiismeretemen szárad.

Persze csak egy üveg erejéig — legalábbis így gondolta,
mert rokonszenvesebb égtáj is vonzotta. Az otthon. A felesége,
jelenleg gyermeksegélyen, ötre sofőriskolába megy, vezetni ta-
nulja a sohasemlesz Trabantot. A kései gyümölcs, Illéske reá-
marad, hogy pápázva, tatatázva kétéves, a székely nagyszülőkhöz
ágyrajárónak adott Áron bátyjára emlékeztesse. Előtte bevásá-
rolni, ebédelni illik.

S ki az ördög gondolná, hogy gödör után újabb lép? A
Kicsi-akvárium füstoszlopokkal iszalagos mélyvizében is felfedezi
Jani bácsi, a Nagycsarnok Harpagon-hírű felügyelője, szemre-
hányással illeti, mert zebkölcsonért, illendő kamatra hozzá-
irányította trikoloros Zolit, aki állítólag „megadni nem szeret.”
Mire kimosakodott, legénykori ivócímborái, Melegh Gyuri, a
Volt-Watt KTSZ műszakija, meg Rezy Bandi, a derék kőműves
is odatelepedtek az asztal köré. Ládányi sörökkel, a nyugdíjas
Margithay tanár úrral, meg a pincérnő, Jucika kedves mosolyá-
val, de már azzal a baljós sejtelemmel is, hogy ha nem győzi le
ólomfenekének nehezét, látóközben a hézag, ami a beláthatatlan
következmények tordai hasadékát nyithatja elébe.

Csak hát a csali sűrűn átveri a pecást, Kati leányasszonyt
is könnyű táncba vinni, ha birizgálja a zabszem, s ezúttal még
a elisiumi mezőkre indult táltosfiú, Nagy László is hozzáadta
boldogult személyét az alkalomhoz, hogy esendőségének mércéje
alá bukjon. Éppen csak azt kérdezte hozzá az olvasás áram-
körében is bele-belekapcsolódó Melegh Gyuri, hogy valóban
olyan nagy volt-é, mint amilyenek most, múltbahátrálásának
idején írják, s máris afféle maszek fórummá kerekedett köréje
a Kicsi, bérjegyzékre jegyzett ledérkéivel, szénlehardóival, nyug-
díjasaival és nappali lumpjaival együtt.

Még, hogy nagy volt? A nagynál is nagyobb!

Mire a cégtulajdonos autószerelő és a MÉH-bizalmi pohár-
töréses vitáját kihasználva — pedig a munkásosztály vezető sze-
repét célozta! —, váratlan hősiességgel felugrott és menetben
elköszönve, az újabb aranyhalakra hagykozta a Kicsit, már
fél kettőre járt. A Közértben, ahol besorolt Illéske jegyes tejéért,
éppen tolvajt fogtak, ott is tanúskodnia kellett. Úgy hogy bi-
zony nyolchónapos legényfia derekasan siratta a papit, neje a
szeszreklámok közé sorolta az urát, mire hazaért. Pedig tulaj-
donképpen senki ellen sem vétett.

Mégsem ízesítették mosolygással az ebédjét, csak Illéske feledte
göcögős kacagással a sérelmet, amikor megtáncoltatta őt a tér-
dén. Szerencsére a menyecskének igyekeznie kellett a volánjá-
hoz, s így a litánia összes szentjei nem potyoghattak egyenként
a nyakába. Annál inkább számon kérte önmaga, az időnként ke-
gyetlen bíró azt is, amit más balfácának a történelemre, lottó-
járásra vagy a frontbetörésre fognak...

A fiúcska elszundikált a kopaszra szopott fejű zebrán, előszedett témák azonban hiába csiklandozták a lelkiismeretét, a pálmák, szanzavérek megöntözése csak öt percig tartott, olvasnivaló nem kísértette, levéladás nem terhelte, így hát hamarosan újra a saját tehetetlenségi nyomatéka lett, fél órával sem az asszonyka távozása után.

Pedig azért csak kereskedett, hátha — akár rutinból is — összekalapálhatna valamit, ami az önkifejezés, vagy legalább is az időtöltés bódulatával tölthetné el. Feltette a marosvásárhelyi Székely Együttes nagylemezét, varázsolja szebbé az Illéske álmát s kovászoljon be az édesapja hangulata alá. Belelapozott a naplójába, felütötte az illetékes oldalt, ahol a közlésre átadott írásait nyilvántartotta, hol található rést, ahová betolhatná a lábát az ajtó és a küszöb közé. Mert akkor a témafüzet majd csak szolgálna valamivel, s a felizzított érdeklődés előszikrázná azt az indító mondatot, ami maga után csábítaná a többit. De a lista tizenhét, sorsára váró novellát, riportot, tárcát kényszerített türelemre — a három regénykéziratról nem is szólva —, példásan lebeszélte. Strabon Geographikáját túlságosan nagy adag idegcsillapítónak ítélte, s mert közben a Symphoniája is elfogyott, a kísértés ismét a lapockájára hajolt. Valahogy úgy, mint amikor az asszonyt a mellbimbóival üzen.

Mi lenne, ha leszaladnék Esti Hírlapért, feltölteném a házi-trafficot, s ha már úgyis lenn vagyok, híg hosszúlépéskére a ház alvilágába, a termelői porbincébe is benéznék, hátha ott kapom Zsigát?!

Zsiga, a Marandandóság Könyvkiadó felelős szerkesztője, természetesen ismét csali, mint a paducok gilisztája. Jó néhány könyve körül bábáskodott idáig s a legutolsóról, mellyel a „Remekművek Szülőotthona” most már elefánttávé két esztendővel adós, bizonyára most sém tud többet, mint tegnapelőtt: „Az idej terében még mindig nem szerepel, öregem, így hát reményed is csak akkor lehet hozzá 1978-ban, ha valamelyik szóbeli ígéretre szerződött mű nem készülne el. De hát Salvadornak ez is jó, mert legalább parasztlépés a tehetetlenség sakk-tábláján”.

Nem is gondolkozott sokáig. Megnézte a gyermeket. Úgy mosolygott édes álmában a gyermekágy fenekén, mint egy sixtusi angyal. Még távoli bátyját is szívébe hozta. Decicske narancslevet készített a keze ügyébe, foglalja el magát véle, ha felszerkenne. S úgy lopkodott bele a tejszínű februári délutánba, mintha bármelyik szegelet mögül kedves párja, Anikó toppanhatott volna elébe: „Mi az, te cégéres lump, már Illéske se fog otthon?!”

S mindebben a szabadszombat a ludas, melynek péntekje a csodavárás, az önmagukkal-mit-kezdeni-nem-tudás előszobája. Mives nap, de mégsem az. Ünnepe se, böjt se. Kitértetlen csekk-úrlap — fedezet nélkül. Meglustít. Ráérősebbé, engedékenyebbé látja. Csábíthatóbbá. Még az Esti Hírlap is jobban fogy ilyenkor. A futóvendégek is megszólításukkal tüntetik ki Etát, a szőke trafikasszonyt. Bornemisszák is megáhitózzák a Dunatáj Pinceborozó „csókálló” piros hagymával bőven trágyázott zsiroskenyerét, ami után szinte nyüszítenek a rizlingért, kadarkáért vagy a muskotályért, megvárakoztatva azt, aki valóban szomszéd.

A szokásos negyedóra a háromszorosára bővül az újságosbódé, a dohánytőzsdé és a kortyolható pultja között. És többet is ígér, mert Zsiga is ott nézegeti pápaszemes, bajszos, ősz hajszálakkal enyhén boglyas ábrázatát a két deci rizling aranyárga tükrében. Goda Bélával támasztja az állóasztalt, a külkeres főmérnökkel, aki privát szorgalomból elvégezte a filozófiát is, értelmesebb fél tucat inzelléknél, és Zsiga úr mellett fröccsmecénásnak számít. Csakhogy ez megint bűnforrás. Béla olvas. A bizalmasba is belelehet. Bizonyára a keze ügyébe került a Die Presse nevezetes friss cikke is, mellyel Illyés Gyula karácsonyi-újévi nemzetiesszéjére bókolt, akkor pedig: „Ez az utca, bánat utca!” Nem ússza meg közgyónás nélkül, ami nem söntésbe való, s az a vén Smétana is ott bókolja a pultot, a „szabad internácinnálista”. Ha felkavarodik agyán a méz, okkal, ok nélkül közbeszárnyakodja: „Brávó polgártársak, ikszedik Kossuthok vagytok, csak egy kicsit nagyon is sovíniszták!” Mert ez a vén morva zredtrombitás még hazánk nevét is nemzeti fennhéjzásnak tartja.

Jó estét, szesztestvérek!

Szerencséjére a berlini olimpia aranyérmeit listázzák, az ezüstöknél összevesznek, s — szégyen a futás, de hasznos, kantárszára az üdvös hazugság — éppen csak a búbanatnak harangoz velük a poharak nyelvén, máris hamisíthatja az obsitot: „Sort fogok az utánpótlásért, uraim!” kisírul a pincéből, három lépcsőfokot ugorva egyszerre a nadrágszárjai közé.

Illés úrfi szundikál, s míg felszerken, átnyalazhatja az Estit. Kurta híresek, fővárosi pletykák, langyos hírmagyarázatok. Bárnyhimlő csupán az igénye is. A gyermek „papára” sír. Megeteti, tisztába teszi, reácsókolja holnapi reményeit a párnás combocskákra, majd útjára bocsájtja, járja körül a szobát, fogózva a heverőben, székekben, olykor orángután ősapánk iránti tiszteletből négykézláb is. Az sem világvége, ha véletlenül elesik. Majd feláll, széles mosollyal hirdondja nyolchónapos sikerélményét, s közben a tatája kedvére gyakorolhatja a himnemű egyenjogúságot.

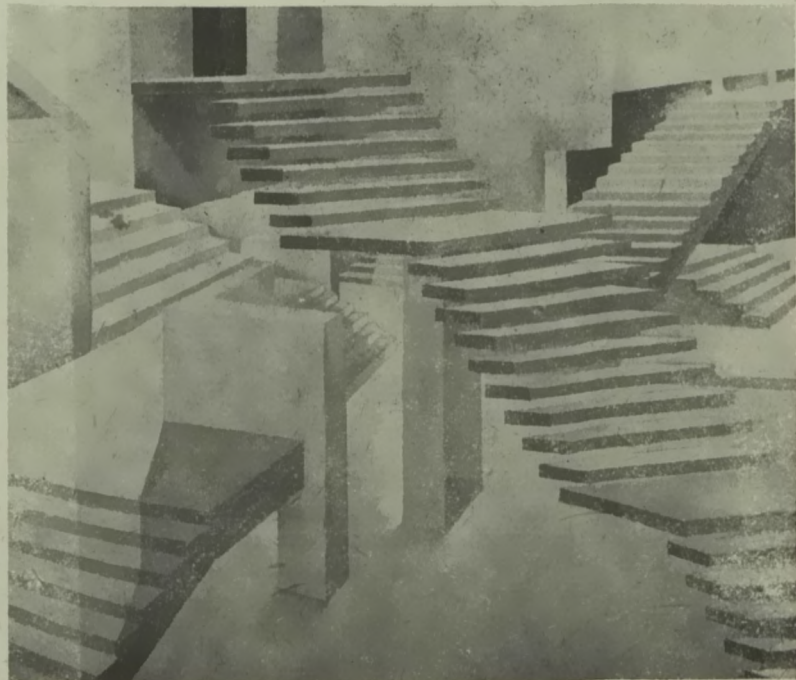
Megkészíti a vacsoráját, krumpliszemeket rak a sütőbe, kolbászszirt olvaszt, teafüvet forráz, megterít és várja a párját. A mamamama-mát!

Annyira várja, hogy lépteinek kedves neszezését szinte a szívével érzi s az előszoba felútjáig a gyermeket is elébe lopja: „Ha hiszed, ha nem, teljesen egyedül jött ide eléd!” Amiért ugyan ennyit érdemel: „Már megint ittál! Pedig tudhatod, mennyire utálok!” S ezzel a péntek estébe végképpen görbét tojik a pók...

Néma vacsora, morgós tévézés: „Bízisten visszaperelem az ötven forintomat!” Háttalalvás, nyugtalan forgolódás, fogcsikorgató, néma átkozódás, mint annyi hitvesi ágyban széles e hazában, s jöhet a következő, havonta kétszer pirosbetűs szombat, melyet a legszebb jelzőjével ír egybe a Petőfi nyelvén dadogó magyar világ.

II.

Szabadszombat hóval mosakodott. Fél hatkor, amikor még csak úgy, álomkában, szopógumival továbbaluvásra csendesítette a felsíró Illéské, hogy utána visszamelegedjen a paplan alá, még csak készült a hóomlás. Ahogy kilesett az előszobaajtó firhangján, olyan alacsonyan derengett a fakó égboltozat, szinte beleöklelték a három utca behemót bérkaszárnya-kéményei. Hanem nyolckor, amikor végleg elbocsájtotta a nyoszolya, már az átlósan-szembe Alföldyék ajtajáig is eltévedt a tekintet a bőkezű

ég patyolat pihéi között. S mintha enyhén sodorta volna. A két végéről fehérbe vonta a fedett folyosót, írják bele körvonalait a bevásárlók, szemetelők lábai, a Hacker Bébi szegleteket kereső kutyája, meg az a kézhezszokott feketerígó, aki a kukák között reggelizik.

Cigarettázva kiállott a hóomlásba. Fél évszázad előtti tanyai gyermekora suhant át rajta, labdagyúrhatnék a makulátlan hóból. Illéske azonban türelmetlen sírással szagatva, bőszen papapáztá az esedékes reggelit, le kellett mondania róla. A hűtőszekrényhez nesztelenkedett a tejéért, forró vízben melengette, s közben éppen csak fellest a fél előszobát elbitoló nagy ruhászekrény tetejére. A kis szánkóra. De ez a röpké pillanat is elegendő lett ahhoz, hogy az egész nosztalgiát Áronkának, távoli „nagyfiának” ajándékozza érte. Valahogy így: „Ha ott is esik, apósom nyilván térül véle egyet az Örök felől alálejtő utcákon. Esetleg a sógorom leánykáival, Zsófikával, Ágnessel meg Lulukával szánkázik.” Csakhogy a várakozás sohasem rest: „Hátha jövőre mind a kettővel én? Itt a Duna-parti parkban, a valamikori közraktárok helyén... Evvel a szánkával... hóemberrel... hólabdacsatával...” S kétellyel is: „Hol leszünk mi már akkor? Hol leszén lakozásunk? Ha nem fülent a tanács, valahol máshol, hiszen ez a mostani kutyaólnak is kicsi...”

Illéske mohón égneq billenti az üveget, s úgy nyeldes, szinte ritmikus muzsika minden egyes kortya. Ilyenkor békén magára lehet hagyni, és jöhet a napindító összehangolt hármas: tea-, kávéfőzés a konyhában s beretválkozás a fürdőszobában, a néhány korty tejjel megelőzött első cigaretta füstjében, nehogy éhgyomorra keserítse a nyálát. S közben csendes számvetés, mi legyen a soronlévő.

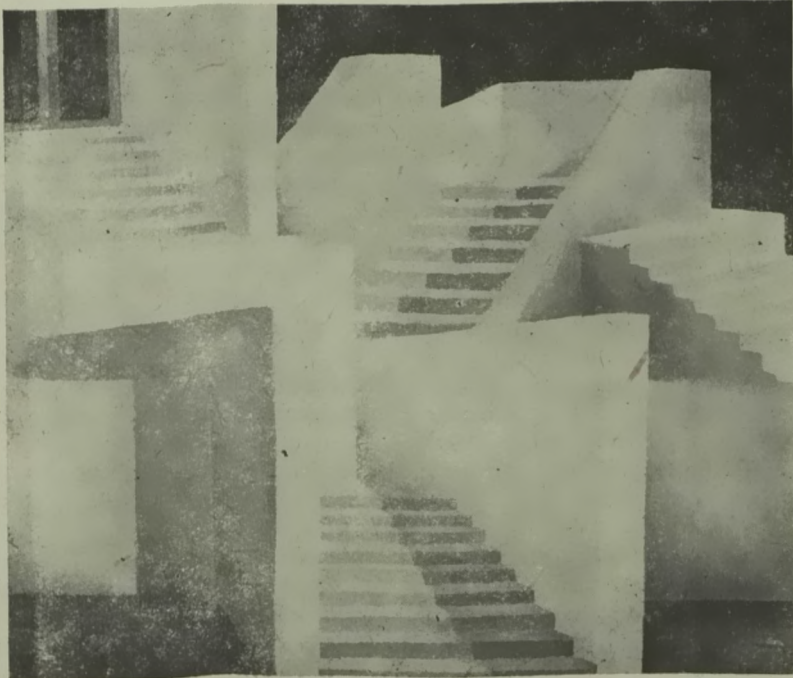
Először is a közös reggeli, melynek kezdő felvonását, a teát még ülve szundikálja befelé Ancsuri, mert csak a feketénél tápáskodik gondolatai fölé. Azután a kisvitéz tisztábatétele, bevásárlás, Patyolat, néhány intézendő semmiség vámolja az időt, ebéd, ha nem fial valamit a véletlen, talán délutáni szender a nejecke sofórködése előtt, s mindezek beszegve a vacsorával, házimozival, Illés-tisztázással, és lefut a szabadszombat is. Írjuk a többihez, arra való...

Csakhogy az ifiasszony zsémbesen ébred, az orra veres, a szeme könnyes, viaskodnak érte a vírusok. A pulzusa lázat sejtet. Így bizony, bárhogyan is remélte harmóniába csilingelni a zsidóvasárnapot, félrekondult az, mint a tűzre riasztó harang. Pedig békésen nyúlt a kötéléhez.

— Hogy aludtál, édesanyja?

— Rosszul...

— Vegyél be egy Germicidet, evvel a forró teával, feküdjél vissza és mérd meg a lázad!

— Na, ne mondd! Te pedig lesündörögsz a pincébe vagy a Kicsibe, mi?!

Hallgatni kéne, mint a kulcsavesztett lakat, de az istennek se megy...

— Ha nagyon akarod, éppen megtehetem!

— Akarja a búbanat!

Ez még mind a tegnapi penitencia, sózva az ázsiai nyavalyával, nincs lelke borsozni is. Ágybadugja, csak két lerázás után hiszi el a lázmérőnek a 38,6-ot, pelust újít a gyermek alatt, és szakmát cserél.

— Mit főzök ebédre?

— Amit akarsz...

— De mégis?

— A nyálam is utálom!

— Marhahúsleves! Jó lesz?

— Ha éppen arra vagy éhes!

Foga alá szorítja a nyelvét. Neki mindegy, mint az igaz-ökörnek, az ő kedvükért csinálná. Könnyű, tartalmas betegleves. A zöldséggel, krumplival összekutyulva Illéske is kiszophatja az üvegből, s maradéka holnapra is új. Úgy veszi hát gyanúbahozatalát, mint valami hozzájárulást, s hallgat. De beszédesen. Gyorsan rendet tesz, hátha erre hozna valakit a lába. Porszívóz, szőnyeget ráz, port törölget, megmutatható állapotba hozza a nagyszobát, s csak utána kér kimenőt.

— Lemehetek vásárolni?

— Remélem, délire hazaérsz?

Benne lepleződött ebben a kurta kérdéskében sok keserűség. Az is, hogy: úgysem érsz haza! Az is, hogy: lásd, beteg vagyok, nem jó egyedül, és a gyermekhez se futhatok, ha felsír. De az is, hogy: nehéz hinnem neked! S nem is teljesen indokolatlanul. Eredendő rossztulajdonsága, hogy mindenkor kurta időt mér tervei alá. Többet vállal, mint kellene, s főleg mindenki reáragad, mint kutya szőribe a koldustetű. Így eltéved az óramutatók között. Elkésik, várhatja a párja meg az ebéd. Az asszonyka pedig, aki Erdély hegyei közül jött férjhez a nagy ismeretlenségbe, őt esztendő alatt három szülés meg két vasgyúró fiúcska drága börtönébe, úgy érzi, ritkán sít reá a nap. S talán a hatalmas körkülönbséget is letipró elemi szerelmében is megcsalatkozott, mert azt várta, egyberobban parazsával az ég a földdel, nagyralátott ura pedig a sziporkázó csillagokat ékesíti a homlokára. S mindezek helyett krajcáros gondok, szűk lakás, elvetélt kéziratok, kétfias házirabság övezik, a deres férj szeszszagú magakeresése, amihez néhanapján még az okatlan féltékenység is hozzátársul. Amit természetesen megbán utólag, tehetetlenségében kiszolgálja, de vajon a sokáalvás, az ágybanreggeli pótolhatják-e a vadlibaröptű ábrándokat? Olyanok azok, mint az ötödik házassági évfordulóra ígért arany karperec: „Adósod vagyok véle; ha megjelenik a könyvem, megveszem!” Reményét is elveszti, mire a csuklóján csörög.

Azt valójában csak a mindentlátó Szentlélek tudhatja, gondol-e ilyesmiket a lázas asszonyka, emberébe azonban belényilallik, s mert nem tud szabadulni tőle, hát magával viszi a hópustolásba is. Kínjában zsémbeskedik. Beleidegeskedik a legtermészetesebb semmiségekbe. Abba, hogy például ellopják előle a felvonót, majd a harmadik emeleten nyitva hagyják az ajtaját, s kutyaolhat lefelé gyalogosan. A saját lábában is megbotlik. Az időlova pedig ismét leveti, csapkodja türelmetlensége ostorával önmagát.

A hentesnél a harmincadik, s hasztalan tartaná szóval megszűröl a főnök: „No, szakikám, mit tippel, hány góllal tömjük meg a libásokat?” Ezúttal a ferencvárosi elkötelezettség se vigasz, pedig végül is jókora velőcsont a jutalma. A Közért vörös hajú főnökasszonyának kedves évődése — „Szeret még, szépember?” — egyenesen sértés. Az Élet és Irodalom új száma bosszúság. Pállottszájú Tóbiást, meg Nagylikú Lizit már megint közlik, neki pedig már három írását utalták vissza ez évben: „Küldj jobbat, nekünk valót, öregem!” A zöldséges cinikus: „Ne turkálja a sárgarépát, embertárs, egészet úgysem talál, vasvillával szedik a téeszcsések!” A patika vírusfertő, pofányprűskölde, jobban hasson a Germicid...

Mi marad tehát?

A hóomlás, nemhogy Szépvölgy fenyőfái között kiszellőztetné a fejét, nyúl nyomokra vadászva az álmai árán vásárolt

kertben. Az önmérsztés, hogy nem megy a munka. S a borospince: „Rizling hosszúlépést kérek!”

És, hogy sülyeszené gyehehára az ördög, ismét felderítés nélkül, mert pontosan Zsiga sorol utána, az ügyeletes hálótársai, Matilddal, a tanárnővel, aki a fúthetetlen szoba-konyháját cserélte fel tavaszig a bormegissza szerkesztő fekvőhelyével, ahová, a „főbérő” távollétében — háromszor három deci hárslevelűért — kisegítő hímekeket is fogad. Jóhiszeműé a tisztelet, rosszé a pocsolyalalépés, ő csak harmadkézből, Goda Bélától hallotta mindezeket, közös undorodással, de rókanyomba hágni így is képtelen. Zsiga bújna a föld alá, az ecetesen-borszagú, hervadt bajadér cincálja a felöltőjét: „Mutass be ennek a felvági barátodnak, pecsinger!” A környezet röhög, ő meg a „felvági”, láthatatlan pánikba esik. Mi lenne, ha az odafenn köhécselő lázas asszonyka mindezeket látná, hallaná?! Merthogy a fülébe jut vagy észreveszi rajta, az éppen annyira bizonyos, mint a Bakáts téri harangok kondulása, köznyelven a levesnóta, ami plusz-mínusz öt perc, mindenképpen delet jelent. De most már lefelé béka, balra keziticsókolom, jobbra, a pultra négy forint, s visszavonulás, olyan sürgősen, ahogy csak lehet.

— Hallom, csini feleséged van! — mondja Matild a kényeszerű kézfogás után. — Milyen szakos a kollegina? Én élettanos vagyok...

Zsigának, a könyvtárnyi könyv felelős szerkesztőjének, izzik a füle. Bélus akasztófahumorról oldana: „Remélem a szexológiát naturban okitod, Matild?” S a lesből odasündörgő vén Smetana röhög: „Csókolom a kisztihandját, Trudika. Imádom a felvilágosult nőket, nem úgy, mint ezek a kispolgári hajlamú búsmagyarok!” A göndör hajú főnök körbejár az üres poharakért, s mosolyog. De a tekintete vélemény, s a kérdése, melyet Zsiga-hoz intéz, tapintatos figyelmeztetés: „Holnapután másodika, szerkesztő úr, ugye nem felejt el?” A hallgatóságos hitelre céloz, nyomorult választúért, Matild odvából: „Mit gondol, disszidálunk a három liter pimpós borával?” De rögtön utána máris az ő mozgó célpontjára lő, mert ezt már nem viseli el: „Tisztelettem a kolleginát!”

„Dugulj be, te szoknyás pestis!” — morogja felfelé a négy lépcsőfokon, s megfogadja, hogy a veszett kutyák se kergetik le többet. Bár érzi, kár lenne csupán addig élnie. A felvonóban már szabadelvű módra enged is belőle: „Soha, ha nem murizik ezért a maiért az asszony!” De hátha nem is veszi észre? A náthafélék eltompítják a szaglást, s ernyedtségük rombolja az időérzéklet is. S azután lespongyázza az egészet, mert odafenn, a negyediken

így köszönti a lefelé helycserélő Feri bácsi, a postás, aki fegyőrkorában Szálasira is vigyázott:

— Siessen író uram, fiaillatú, vastag levelet hoztam, fényképfélék is keménykednek benne! — S míg zsebébe csörgeti a jóhír árát, egyre szabadkozik: — Igazán nem azért mondtam, higgye el!

A nap pedig meg van mentve, mert felesége, felismerve lépteit, már az ajtónyitáskor elébeörvendez: „Ügysem mutatom meg, mert negyedórát késtél!” s villámsebesen dugdos valamit a párnája alá. Ő pedig kétszínű büntudattal reáahagyja: „Meg is érdemlem, kedvesem!”

Befelé somolyogva, elrakodik. Kiöblíti a kuktát. Bele, alulra a velőcsontot, reá a húst, hagymát, burgonyát, zöldséget, fűszerféléket, forró vizet, hogy hamarabb pisszegjen, majd limonádét facsarva a lázasnak, ezt kérdezi, ártatlannak kendőzött ravasszággal: „Jól vannak?” S a prűszkölős asszonyka lépremegy: „Jól!” — vágja ki boldog-megdondolatlanul. — „Á trónörökösöd meghódította az egész Sepsiszentgyörgyöt!” — utána már hiába szívná vissza: „Legalább is úgy gondolom, mert ma sem jött tőlük levél!” Hiszen a gazda tudja, lehet egytálas a mai ebéd, az édessége, a simítója ott lapul párja párnája alatt.

Nem is sürgeti, nem is kérleli, érjen az öröme, mint az aszúborok, inkább villámgyorsan tovább hasznoskodik. Illésének tejjel kevert húsos zöldségpapi, az asztalra tányér, a kotyogóba kávé, s a szívébe jóreménység...

S a többi már a valóságánál is szebb ruhába, az ábrándok gálájába öltözik.

Felolvassák a levelet — mindketten, hangosan, hangsúlyozva, hogy a fülük is csemegézhesse —, csereberélik a fényképeket, melyeken Áronka legalább annyira Illés, mint megfordítva, itt-hon, az élő-jelenlívön. Szép szavakat cserélnek felőlük. Az asszony talán fröccsöt is elegyít a hűtőszekrény rejtekéből. Azután este lesz, tv., Huizinga „középkorának” izlelgető lapozgatásával, míg a tüzes prófétautód szétterített karokkal el nem szenderedik, mint a jászolbéli Jézuska. Megbékélt aluvás vasárnap délig — szopógumis, pelenkás közjátékkal —, estefelé vendégek jönnek, s hétfő ismét úgy kínálja lehetőségeit, mint a kacéran mosolygó szépleány, aki reátekintve ötven százalékban máris a miénk...

Mi kell még? Akár ki is dülhet az odvas fa, ha két szép gyökérhajtsa halhatatlanítja már...

Odakint pedig úgy omlik a hó, fodrozza a szél, mintha boldog menyasszonynak hinné magát február, aki méhében hordozza a tavaszt, hogy újra legyőzze a halált a föld...

Tamás István

Útszéli

költőnek
tartsatok
ki koldulni
az ernyőt bontó
kutyatejhez jár
Virágcserepbe
macskatövisültet
ha barkák hálnak
megerőszakoltan
sörtés szívetekből
ha meggyalázva
menekül a nyár
Hazám fölé
bogárháton
nyargaló visszhangból
madarak vernek sátrat
Napot kóstol
holdat cipel szarván
komatálat
s kézfogóra társat
a csigában omló
bontott árvalányhaj

Szombathy Viktor

Aki hajót álmodott

A móló és a mahagóni-barna jácht közé lengő pallót fektettek a matrózok, a pallóra piros szőnyeget terítettek. Nem ünnepi megtiszteltetése volt ez a hajónak, csupán szokványos, hétköznapi viselete. A pallón egy kézzubonyos férfi ballagott végig, a hajóról a kikötőbe. A palló korlátját finoman font kötél tette, minden új volt a hajón; aranszín réztől, sápadt-szín nikeltől csillogott.

A tenger a kis öbölben mély volt és nyugodt, az alig fodrozódó széltelen vízen a hullámok lanyhán söpörtek össze hulladékot, szemetet, hogy az öböl sarkába csapják. Olyankor nagyot loccsant a víz, így adott életjelt magáról.

A férfi, aki a partra sétált, a szárazföldről még hátrapillantott a rövid időre búcsúzókat biztató mosolyával. A fedélzet árnyékvetője alól egy nő intett neki kedvesen. A nőnek csak ujjahegye fehérlett az öblös kosárszék pereme mögül, aztán eltűntek az ujjak, mint mikor valaki virágot von el a párkányról, mielőtt becsukná az ablakot.

Jobbról, a móló túloldalán feketére festett, kéményén piros és kék csíkot viselő teherhajó komorlött. Gyomrát most töltötték tele ládákkal, zsákokkal, daruja nagy ívben írt le félköröket. A hajó korlátjánál két tiszt könyökölt, fehérsapkás, arany-

gombos tiszt; melán bámulta a város tornyait, a zömök s ódon várbástyákat, és hosszan feledte tekintetét a part hosszában kitett napernyőkre s a napernyők alatt ivó-evő tarka emberiségére, a lármás nyüzsgésre. El-tova imbolygott az utolsó paradicsomos-gyümölcsös-zöldecsés bárka is a fekete hajó mellől; eladták terhüket. Barna vitorlaik jobbra-balra dőltek s egyre kisebbedtek, ahogy a mély teknők kibillegtek a kikötőből. Fenn, a parton villamos csikordult, autóbuszok vágattak a város felé és a városból ki. Úgy tetszett, nem is benzin, hanem mámorító dalmát bor úzi őket. A város fölött, mint zordon koszorú, körös-körül az égig magasodtak az erdőtlén, szürkés-barna sziklák.

A kézkubonyos férfi leugrott a pallóról, eltűnt a fügeárus bódéja mögött. Nem sietett. Talán még — vélte — nyitva találja a postát, újságot is vehet, egy pohár sört is megihatik az Imperialban, és ismerősökre is talál.

Egy hete kötöttek ki a szigetek közötti bolyongás után, hogy megpihenjenek. Messzi rokonokat vártak, hogy tovább hajózzanak még délibb szigetek és kikötők felé.

A Nap még nem bukott le a hegyek mögött. Túl az öblön egymás után két fehér hajó vonult végig. Egymás útját keresztelték, mint két apró gyerekjáték egy hatalmas teknő ölében.

A palló széléhez most egy szalmakalapos férfiú közeledett. Lassan ballagott ő is, a ráérősök bámész. kényelmességével. Egymásnak ütköztek egy látát cipelő rakodómunkással, a láda megbillent, cipelője morgott, de a szalmakalapos észre sem vette, ügyet sem vetett rá. A mahagóni-barna hajót bámulta, a rézvereteket, a libegő kis zászlócskákat, a rövid, tömzsi kéményre festett griffmadarat. A hajót, ezt a hosszú testű, szóval, személytelen hajót, amelynek fedélzetére oda lehetett látni. Ha valaki egy kicsit ágaskodik, a fedélzet vörös szőnyegén, a rézveretek között lépdelhet gondolatban, láthatja az asztalt a zsebrádióval, lemezjátszóval, a rajta heverő könyvvel s a virágvázával. A heverőszékek még annyira újak, hogy vásnak a benűk heverő test formáit el sem árulja meg.

Ember jelentkezik most a néptelennek tűnő hajón: szakács sapkája villan föl habfehéren egy csapóajtóban. Kutya ugrik föl az asztal alól, a szakácsra figyel — nedves orrával beleszimant a sós levegőbe —, a locsogó vizet bámulja egy ideig, aztán lusztán hever vissza az asztal alá.

Minden oly csöndes, mozdulatlan, mintha a kutyán s a szakácson kívül más nem lakná senki. Csak a kabinablakok függönyei lebennenek meg időnként s egy újságlapot libegtet a szél.

A szalmakalapos ismeretlen rálépett a pallóra. Megragadta a kötélkorlátot, mintha abból szorítana ki magának bátorságot. A vizen szivárványszín olajfoltok tükrözték az eget. Loccsant olykor a víz, fáradt hullámmal. Lila-sárga-kék rózsaszín játékokban gyönyörködött a nap. A vízjáték kellős közepében félbevágott paradicsom ringott. A kikötő-bakra feltelepedett egy sirály.

A szalmakalapos jövevény most látott életében először díszes mahagóni jachtot, igazit, háromdimenziósat, elevenet. Eleddig csak könyvekben, képeslapokon találkozott ilyenekkel. És álmában suhantak ilyenféle hajók elébe, pontosan ilyenek merültek föl

előtte a képzelet szenderének mély tengeréből. Hirtelen az az érzése támadt, senki sincs a hajón, mindenki elhagyta az ő kedvéért, hogy ő foglalhassa el vitéz rajtaütéssel avagy gyermeki ravaszsággal, jelt adjon egy kürttel és induljon rajta ismeretlen, messzi, óceáni tájak felé. Kibontja vitorláit, hadd dagassza a szél.

Ennek a hajónak azonban nincs vitorlája. Egyetlen árbocrúdján antenna csillog, a rúd hegyén zászlót libegtet az öböl szele. Lassan haladt tehát előre a pallón az ismeretlen ember, minél tovább tartson a séta, végül egyszer mégis fellépett a fedélzetre s egy kis lépcsőn ismét le. Ott állott a csíkos vászonfedélzet alatt. Megsimogatta a szellőztető kürtöt, végighúzta ujjait a rézrudakon, megemelt egy kosárszéket.

Nem álmodik. A hajó valódi.

Dobogott a szíve. Élveznie kell a pillanat varázslatát, a mámor, a soha vissza nem térőt. Majd télidőben utliparti közben otthon elmeséli mindezt: igazi milliomosok hívták meg igazi hajójukra, igazi matrózok töltöttek pezsgőt kristálypoharába...

A kutya feltápázkodott, gyanakodva oldalgott feléje.

Az oldalajtó most megnyílt. A jövevénynek menekülni sem maradt ideje, egy nő állott meg előtte. Szép arcú, finom nő, lenge köpenyben. A jövevényre meredt. A jövevény zavartan sütötte le szemét. A nő szólalt meg először. Három nyelven is próbálkozott, a jövevény a harmadikat értette meg, azon beszélni is tudott.

— Kicsoda maga? — kérdezte a nő halkán, nyugodtan.

Ez is az álomhoz tartozott, ez a szép nő, a hárfahang, a lenge köpeny, szeme sugara, ápolt haja, az illat. A jövevény elfelejtett válaszolni, ámulva meredt a meglevenedett mesére, a lenge jelenségre. Hogy szeme, haja milyen színű, később sohasem tudta maga elé idézni, másnak elmondani. Arca enyhén bronzos volt, nyakában tarka kendő, derekán kék öv, szandálja ezüst, karján aranyperc. A perc minden mozdulatnál muzsikált.

— Kit keres? — ismételte a lenge jelenség.

A kutya az asszonya elé hasalt, úgy tartotta szemmel az idegent. A hajó meg sem mozdult, szél nem zavarta. Valahol a mélyben aludt a szakács, a kormányos levelet írt kedvesének.

— Beszéljen! — a hárfahang most már türelmetlenül csegett, a nő megemelte a hangját.

Segítségért azonban nem kiáltott.

A jövevényt ez a szelidség zavarta meg. Leemelte kalapját.

A költő szerint, aki a sínek közé esett, egyetlen röpke pillanat alatt éli végig egész addigi életét az ember. A jövevényel is ilyesféle történt, csak hogy nem a múlt képei villantak föl előtte, hanem a jelen és a jövő, a szivárvány színének minden villogásában. Villódzott a gondolatszakra: mi történnék — vélte az első pillanat lázában —, ha kirabolnám a hajót titokzatos kalózként, hiszen e finom s gyöngé asszonyon kívül aligha védené valaki a csodahajót. Avagy mit kellene tennem, hogy elindítsam a hajót, motorját begyűjtanám, kisuhanánk a kikötőből, ki, a tengerekre, s megbújnánk az óceáni szigetek között az öröklétig boldogan? Túlvilági szerelemben élnénk. Bemutatkoznék a hölgynek, mint gazdag vevő, netán kémet hajszoló titkosrendőr, unatkozó milliomos, filmhős, szívbéli hódolója a hölgynek?

Behunyta szemét, s egyetlen rebbenet alatt mindent látott élesen, pontosan, kavargó fényt szűrő kaleidoszkópon át.

A hölgy most megérintette a szalmakalapos idegen vállát. Az idegen felnyitotta a szemét, a kábulat elmúlt.

— Feleljen! — parancsolta a nő.

A kutya felfigyelt.

A szalmakalapos idegen végre megszólalt. Sután, félénken:

— Csak éppen feljöttem, bocsánat. Felbátorkodtam, hogy körülnézzek. A hajón — tette hozzá.

— Ez nem társashajó — A hölgy elmosolyodott, s már látta, hogy mit sem kell tartania ettől a jámbortól. —, ez magánhajó.

Kérdően nézett tovább is az idegen férfire, ösztöne súgta, a magyarázat még következik. A szalmakalaposból pedig hirtelen tört föl a hang:

— Oly egyedül vagyok! Magános utazó. Turista. Senkit sem ismerek, sem a városban, sem a kikötőben. Árva, magános csónak vagyok a végtelen tengeren. Hát ezért... Bocsásson meg.

S csak maradt tovább. Tekintetében kicsi alázat, kicsi bátorság, kicsi hetykeség, csodálta magát, mily merészségre képes!

— Honnan jött? — folytatta a nő.

— Nagyon messziről. Egy kis ország kicsiny városából: sohasem hallhatták itt a hajón az én kisvárosom nevét. A tenger vize helyett ott a homok pora van, pálmafák helyett akác.

— Társtalan utazik?

— Társtalan, egyedül. Három évig gyűjtöttem, hogy meglassam egyszer a tengert. A sziklákat, a hullámokat, és a sok-sok hajót. A kék eget és az egymást kergető felhőket. Szirénákat a ködben, kicsi szigetek templomainak harangszavát fényes délidőben. Az olajfák illatát.

— Maga költő?

— Nem vagyok költő. Ha ékesen szóltam, a tenger az oka, ez a hajó, s tán maga, asszonyom.

— És szép a tenger? Nem csalódott benne?

Az idegen utas leemelte fejéről kékszálagos kalapját. Kissé kopaszodott már a homloka táján, szeme körül kemény évek barázdái ráncolódtak, szája sarkán csalódások ráncai ültek meg. Inas nyaka megfeszített munkás-évekről árulkodott. Az íróasztalára gondolt, a tintafoltosra, és a kimutatásokra, az aktákra, a számsorokra, a soha nem szűnőkre, a naptárra, amelyről nem kopik le a határidők végtelenje, a főnökre, aki egy nap késést sem engedélyez. És az utipartikra, a körömpörköltre s a gyengén habzó sörre. Meg arra a tengerre, amit mozi vásznán lát hullámozni az ember. A vetített csodahajókra s a vetített szép-asszonyokra.

Megsimogatta meleg homlokát:

— Egyedül, magánosnak, a legszebb tenger sem szép — őszintén csengett a hangja, megadóan s halkán tette hozzá — Álomban szebb.

A nő közelebb lépett hozzá. Soha-nem-ízelt illat libegett zománcbarna teste körül. A keze meleg volt, tenyere puha, ahogy a szalmakalapos férfi arcán végigsímította ujjait:

— Tetszik hát a hajónk? — mosolygott semmit sem ígérőn.

A jövevény csak bólintott. Érezte, toroka kiszikkad, mint a forró homok, vagy a sziklák az ég magasságában az öböl fölött. Mozdulatlan maradt, félt, hogy elröpül az álom.

A nő hirtelen melléje lépett, száját a férfiéhez érintette halk, puha lepkecsókot lehelt a férfi ajkára. Vidám, jókedvű, adakozó csók volt, mint aki a fölös-sokból pazarol, lelkét azonban nem adja hozzá. A férfi ezt nem vette észre. Átölelte a nőt, visszaadta a csókot, mint egy régóta áhított, szenvedélyes tartozást.

A kutya nem szólalt meg. Nem is ügyelt a gyors mozdulatra.

Az öböl hullámainak apró fodrai elomlottak. A madár tova-repült a tönkről. Új hajó érkezett az öbölbe, hosszan dudált.

A nő hátralépett. Mosolya eltűnt. Arca megmeredt.

— És most menjen — mondta. — Kellemes utazást, és szeresse a tengert. A tengerrel élve nem magányos az ember.

A szalmakalapos férfi néhány pillanatig döbbenet állott, folytatást várt, a valódi játék kezdetét; a függöny most lebben föl, s az égi fények vakítón cikázni kezdenek. Állott meredten, hogy fel ne ébredjen s a tenger hullámai örökre elsimuljanak.

A nap is álljon meg az égen.

— Az álom — dűnnyögte kábán.

Megfordult végre, mert nem tartóztatta, nem vonta vissza senki. Kábultan tántorgott a piros szőnyeges pallóra, ki a zajos, közömbös, rohanó, sűrű partra. Nem nézett vissza. Úgy vélte, soha nem ébred fel többé, mánor felhői között aludt el örökre.

A selyemfelhős asszony még ott maradt a fedélzeten sokáig és láthatatlanul, csak a szíve felé mosolygott, önmagának. Mint aki minden vágyak ismerője, ki nem mondott óhajok teremtető ura.

Sokkal később, alkonyatkor, amikor a kék kabátos férfi visszaérkezett s köszöntve átölelte, csak ennyit mondott neki:

— Szegény kéregető jött fel a hajóra, ártalmatlan, derék ember. Álmat árukt. Megajándékoztam a jámbort.

A kék kabátos bólintott:

— Te mindig jószívú vagy — mondta s aztán kibontotta az esti újságot.

Megjelent a szakács is. Utasítást kért. Az asztal megterült, vendégek érkeztek.

Csupa társas ember.

Csanády János

A magányos favágó

Magányos favágó, tiszta délelőtt,
az udvar ködösen derengi körbe,
szorítja a fejsze-nyelet, a sikos-fényeset,
a favágó-tuskó háta görbe,
könnyebben áll meg rajta a ferdén vágott
fa, a fényes fejsze belevág a görcsbe,
belehasít a tiszta délelöttbe.

Éppenhogy csak pelyhezni kezd a hó,
kimelegszik a magányos favágó,
sapkáját akasztja a fűrészbakra,
kabátját is a fűrészbakra dobja,
aztán tovább emeli a fejszét,
görcsberándul válla, karizma,
emelkedik a fejsze, majd lecsap,
addig metszi a görcsöt, míg hasad.

A sulyok mellett vas-ékek hevernek,
és faékek, majdsak sorrakerülnek,
a fejsze belevág egy kurta rönkbe,
s fordítva, fokával csapódik a görbe
hátú tuskóra, önmagát hasítja
a hasáb így, amíg eltűnik benne,
belemélyed fokáig a fejsze.

A tiszta délelöttben magányos favágó,
jó fát vágni ilyenkor tél előtt,
éppenhogy csak pelyhezni kezd a hó,
lebegve megcsillan a délelött,
megakad szeme a fűrészbakon,
a bakon lógó ruhadarabokon,
emelkedik és lecsap a fejsze,
körülderengi a ködös udvar,
s betakarja konduló levesharang.

Ami elomlott...

Nehéz az évezredes fájdalomnak

felszívódni a test rostjaiba —

és azután távozni — int még

verejtékes munkáim sora.

Ma már szabad vagyok! Messziről

sajog csak, ami régen fájt nekem —

de a sajtás új s új képet talál,

mi visszaverődik a homlok-vidéken.

Jó volna-e? nyilván nem volna jó

úgy izzadni most is, mint hajdanán,

de űzött-hajtott vad történelem

minden nap hajnalán, alkonyatán.

Éreztem, a nemzet mozdul velem,

mikor forró motor fölé görnyedek,

még messzebből tér meg a mozdulat,

ha tuskóba vas-fejszét verek,

de az a szabad, lázas gondolat

nem állt meg és nem múlt el, nem szívódott

föl — feszíti csak egyre a homlokomat,

mi elomlott ott robajló paták,

patkók alatt: Világzabadság.